Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

Hyvinvointialueiden rahoitus, sosiaalihuollon uudistus, asiakasmaksut, järjestöjen rahoitus, sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan etäkuuleminen 9.10.2026

Tanja Penninkangas,
sosiaalijohtaja, toimialuejohtaja

Sosiaalihuoltolain uudistuksen kokonaisuudesta yleisesti

- **Toimeenpano edellyttäisi nopeasti laajoja toiminnallisia ja rakenteellisia muutoksia**
- Uudistus tulisi voimaan pääosin 1.7.2027, mutta toimintakyvyn ja osallisuuden tuki sekä asiakasmaksuihin esitetyt muutokset jo 1.1.2027. Hyvinvointialueiden olisi uudistettava palvelurakenteita, työnjakoa, sopimuksia ja työskentelyprosesseja samanaikaisesti, kun rahoitus vähenee oleellisesti.
- **Hyvinvointialueiden näkökulmasta erityisen kriittistä on riittävä toimeenpanon tuki ja realistinen siirtymäaika, jotta toiminnallinen ja strateginen muutos voitaisiin toteuttaa vaikuttavasti**
- Keskeinen vaara on, että alueet joutuvat sopeuttamaan välittömiä menoja eikä uudistuksen tavoitteita onnistuta saavuttamaan. Aggressiiviset sopeutukset ilman edellytyksiä kehittää sosiaalihuollon toimintaa voivat vaarantaa pahimmassa tapauksessa myös asiakkaiden oikeuden riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Ei ole täysin uskottavaa, että vähennysten aikataulu vastaa hyvinvointialueiden tosiasiallisia mahdollisuuksia saavuttaa säästöt.

Sosiaalihuoltolain uudistuksen kokonaisuudesta yleisesti

- **Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen asemaa vahvistettaisiin sosiaalihuollon ydintoimintana**
- Hyvinvointialueille tämä tarjoaa periaatteessa mahdollisuuden kehittää ja painottaa oikea-aikaista suhdeperustaista asiakastyötä ja näin vähentää asiakkaiden raskaampien palvelujen tarvetta. Sosiaalihuollon vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden saavuttaminen sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen kautta edellyttää riittävää henkilöstöä ja osaamista. Todellinen toimeenpanon riski on, että uudistukseen liittyvä merkittävä äkillinen rahoitusvähennys vaarantaa vakavasti tämän tavoitteen toteutumisen.
- **Kirjaamisen, päätöksenteon ja tuen tarpeiden arvioinnin keventäminen**
- Esityksen perusteluina olevat laskelmat olettavat kirjaamiseen käytettävän työajan vähenevän 15 prosenttia ja arviointityön 20 prosenttia. Vapautuva työaika voi lisätä mahdollisuuksia toteuttaa välitöntä asiakastyötä ja näin vaikuttaa myös välittömän asiakastyön laatuun parantavasti. Säästöjen aikaansaaminen hyvinvointialueilla edellyttää kuitenkin käytännössä joko henkilöstömenojen vähentämistä tai palvelujen käytön vähentymistä. Ei ole realistista, että asiakkaiden palvelutarve voisi vähentyä siinä määrin ensimmäisen toimeenpanovuoden aikana, että säästöt saavutettaisiin näin. Käytännössä tämä asettaa hyvinvointialueille paineen vähentää välitöntä asiakastyötä tekevien määrää, mikä vesittää lain tavoitteen sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen nostamisesta sosiaalihuollon ydintoiminnaksi.

Erityiset huomiot sosiaalihuoltolakiuudistuksesta

- **Lapsiperheiden tuen palvelu**
- Esitykseen sisältyvä säästöarvio, 5,15 miljoonaa euroa vuonna 2027 perustuu psykologien työpanoksen tarpeen arvioituun 40 prosentin vähenemiseen. Hyvinvointialueiden kokonaistaloudessa kuitenkin on mahdollista, että tämä siirtymä saattaa lisätä resurssitarvetta terveydenhuollossa. Myös varhaisen tuen riittävyys ratkaisee, syntyykö myöhemmin säästöjä vai aiheutuuko lisää korjaavien palvelujen kustannuksia, jotka ovat noin kymmenkertaisesti ennaltaehkäiseviä palveluita kalliimpia
- **Lastensuojelun ja sosiaalihuollon työnjaon muutos**
- Uudistusten yhteisvaikutuksena noin 5 300 lapsen arvioidaan siirtyvän lastensuojelusta sosiaalihuoltolain mukaiseen asiakkuuteen. Säästöarvio olisi 2,55 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja 5,1 miljoonaa vuodesta 2028, ja se perustuu suurempiin asiakasmääriin sosiaalityöntekijää kohden.
- Valtion talousarvion kannalta keskeistä on, että asiakkuuden siirtyminen yleislain piiriin ei sellaisenaan vähennä lapsen tarvitsemaa tukea. Hyvinvointialueiden on joka tapauksessa turvattava asiakkaat vastaanottavan sosiaalihuoltolain mukaisen sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen toimintaedellytykset.

Erityiset huomiot sosiaalihuoltolakiuudistuksesta

- **Toimintakyvyn ja osallisuuden tuki**
- Säästölaskelma olettaa, että kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista 10 prosenttia siirtyisi työvoimapalveluihin ja toinen 10 prosenttia jäisi pois palvelusta. Lisäksi kuntouttavan työtoiminnan erilliskorvauksen määräraha laskisi vuoden 2026 25,5 miljoonasta vuoden 2027 viiteen miljoonaan euroon. Tosiasialliset taloudelliset vaikutukset riippuvat asiakkaiden tuen tarpeista ja korvaavien palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Palvelusta pois jääminen voi myös lisätä myöhempää sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta.

- **Asiakasmaksujen korotukset**
- Maksutulojen arvioidaan kasvavan 7,5 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja 15 miljoonaa vuodesta 2028, ja arvioitu lisätulo vähennettäisiin valtionrahoituksesta. Hyvinvointialueiden kannalta riski liittyy erityisesti siihen, että tulot toteutuvat arvioitua pienempinä.

Sosiaaliturvamuutokset vaikuttavat sosiaalihuollon säästöjen toteutumiseen

- **Toimeentulon heikentyminen lisää hyvinvointialueiden tarvetta turvata asiakkaiden välttämätöntä toimeentuloa ja huolenpitoa**
- Aiemmat asumistuen ja työttömyysturvan leikkaukset, useiden etuuksien indeksijäädytys sekä toimeentulotukeen toimeenpannut muutokset muodostavat vuoden 2027 toimintaympäristön. Hyvinvointialueille tämä merkitsee erityisesti taloussosiaalityön ja asumissosiaalisen työn kasvavaa tarvetta. Lisäksi sosiaaliturvaan liittyvät muutokset ovat lisänneet täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kysyntää. Näin etuuksiin kohdennetuista julkisen talouden tasapainottamiseksi tehdyistä säästöistä osa on siirtynyt tosiasiallisesti hyvinvointialueiden kustannuksiksi.

- **Asiakkaiden taloudelliset vaikeudet voivat vaikeuttaa myös sosiaalihuollon tavoitteiden saavuttamista**
- Kelan vuoden 2025 lopussa toteuttamassa kyselyssä toimeentulonsa heikentymistä kokeneet vastaajat kuvasivat ruoasta tinkimistä, ahdistusta ja sosiaalista vetäytymistä. Tällainen kuormitus voi vaikeuttaa kuntoutumista, palveluihin osallistumista ja perheiden arjessa selviytymistä. Tämä on omiaan johtamaan paitsi asiakasmäärien kasvuun, myös tuen tarpeen kasvuun ja syvenemiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

- **Hallinnollisesti sosiaalihuollossa vapautuva työaika voi kulua lisääntyvään asiakastyöhön**
- Sosiaalihuollon prosessien keventämiseen liittyvä säästöpotentiaali on epävarmaa, jos toimeentulon ongelmat lisäävät sosiaalihuollossa toteutettavaa taloudellisiin toimintaedellytyksiin liittyvien kriisien selvittelyä.

Järjestöjen rahoitus

- Järjestöjen valtionavustusten leikkaukset heikentävät kolmannen sektorin mahdollisuuksia tuottaa ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen sosiaalista toimintaa, kuten kriisiapua, ruoka-apua tai vertaistukea.
- Järjestötyön vähentyminen voi siirtää asiointipainetta suoraan hyvinvointialueiden lakisääteisen ja myös raskaamman sosiaalihuollon palvelujen vastuulle.

Kiitos

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue